uit welke heidensche philosophie deze ikken-theorie afkomstig is.

Er zit natuurlijk nog heel wat meer philosophie en theologie aan vast — doch het moest onder ons — in overeenstemming met de belijdenis der kerk — toch in elk geval gewoonte zijn om niet over „het Ik van Jezus" te speculeeren als het Ik van de menschen in onze omgeving nog niet gevonden en omschreven is.

A. JANSE.

Biggekerke, 6 Maart 1934.

Hoewel dit artikel onwelkom is als onderbreking van de reeks, is het welkom, omdat ik nu eens gelegenheid heb een paar dingen te zeggen, die, naar ik meen, wel eens gezegd moeten worden, maar waartoe niet altijd aanleiding bestaat ôm ze te zeggen.

Intusschen wil ik het artikel het liefst in zijn gewone volgorde bespreken, waarbij echter de geest waaruit het artikel geschreven is niet geheel onbehandeld kan blijven.

* * *

In de eerste plaats dan meen ik er met nadruk op te moeten wijzen, dat dit ingezonden stuk „Verkeerde Probleemstelling", zelve al dadelijk met een geheel foutieve probleemstelling, en bovendien met een geheel foutieve bewering begint.

De heer Janse zegt dat ik „opnieuw" stel het probleem: „Was het „Ik" van Christus een Goddelijk „Ik", of had hij ook nog een menschelijk „Ik"?"

Deze eerste zin is natuurlijk geheel fout.

In de eerste plaats is het geen probleem.

In de tweede plaats stel ik het probleem niet.

In de derde plaats stel ik het ook niet opnieuw.

Het is geen probleem. De Gereformeerde dogmatiek heeft eeuwen lang betoogd, dat het „Ik" van Christus een goddelijk „Ik" was, en dat Hij niet ook nog een menschelijk „Ik" had.

Slechts wie ter wille van het poneeren of het pousseeren van een systeem graag enkele voor hem lastige puntjes der dogmatiek opzij schuift, kan er toe komen om te zeggen, dat hier een probleem wordt gesteld, slechts die kan doen of er hier een dogmatische vraag is en alsof niet reeds eeuwenlang het antwoord hier was gegeven.

Vandaar dat ik er ook niet aan gedacht heb hier een probleem te stellen.

Ieder die mijn artikel leest kan daarin vinden, dat ik uitgegaan ben van hetgeen de dogmatiek betoogt. Ten overvloede gaf ik bovendien nog een paar citaten van menschen die ten dezen volkomen deskundige zijn. Er was dus geen sprake van probleemstelling. Ik deed niet anders dan een beroep op een gegeven van de geloofsleer.

Dus stelde ik ook niet opnieuw een probleem. Geen enkel Gereformeerd dogmaticus van de laatste eeuw stelde het als probleem. Ik stelde het ook niet als probleem, dus stelde ik zeker niet opnieuw het probleem.

* * *

Nu houdt de heer Janse er een gemakkelijke bewijsvoering op na. Hij zegt: „Mag ik er even op wijzen, dat deze probleemstelling geheel vervalt, wanneer we van „ik" spreken, zooals de Heilige Schrift ervan spreekt en zooals men in de practijk van het leven „ik" opvat".

Ten bewijze van zijn stelling beroept de heer Janse zich op twee zoogenaamde feiten.

Maar jammer genoeg voor hem zijn beide „feiten" niet waar. Het is wel heel gemakkelijk om te beweren dat de Schrift en de levenspractijk van „ik" slechts spreken in één zin en dan den zin, dien de heer Janse graag wil; het is ook wel aardig om het zoo te poneeren ter handhaving van de philosophie van den heer Janse, maar het is een petitio principii; men redeneert zoogenaamd op grond van feiten, welke feiten men echter eerst verwrongen heeft naar zijn eigen philosophische opvattingen voor welke ze als bewijs moeten dienen.

Vandaar dat het nooit „achteruitgang" kan zijn deze door den heer Janse genoemde feiten te ontkennen. Trouwens, ik zou willen vragen: „hoe dan achteruitgang"? Wie is verder van het door den heer Janse verworpen standpunt? Toch zeker niet iemand die begint met bepaalde uitspraken der Gereformeerde dogmatiek te verwerpen en die een bepaalde constructie geeft omtrent de terminologie der Schrift en omtrent de terminologie van het dagelijksche leven welke met de feiten in strijd is!

Dat het woord „ik" in het dagelijksche leven óók anders gebruikt wordt als de heer Janse meent, daarover waren we juist aan het praten in het vorige artikel en wij hopen die verhandeling nog voort te zetten. De heer J. zal ten dezen dus geduld moeten oefenen.

Het betoog van den heer Janse over de voorbeelden uit den Bijbel is eenzijdig en met de feiten in strijd. Want op zich zelve moge het in zeker opzicht waar zijn wat hij schrijft, maar het is niet de volle waarheid. We hopen dat te bewijzen in het vervolg van dit antwoord.

* * *

Eerst echter iets over het artikel van den heer Janse in het algemeen.

De heer Janse bezit wel een zeer groote vrijmoedigheid in het sollen met de dogmatiek en met de historie van de Christelijke kerk. „Men heeft," zoo zegt hij, „een uitweg gekozen in de kerkgeschiedenis."

„De „ikken"-theorie leidde tot antinomieën."

„Dan was de uitweg die men „aannam" dat Jezus een onpersoonlijke menschelijke natuur had."

„De Schrift zegt daar niets van," zegt de heer Janse.

Wel, daar gaan we allemaal met onze Gereformeerde dogmatiek!

Dat komt omdat we niet schriftuurlijk zijn.

De heer Janse gaat verder:

„Het omschreven dogma is een uitvlucht."

„Het is een speculatie over het „ik" van Jezus."

En als de klap op de vuurpijl wordt meegedeeld „dat het zeer oneerbiedig is, om over het „ik" van Jezus te spreken".

„VOORAL, als men dan nog weet, uit welke heidensche philosophie deze „ikken"-theorie afkomstig is."

* * *

Ziezoo, daar kan de Gereformeerde dogmatiek het mee doen!

Daar kan Dr H. H. Kuyper het mee doen, die er onlangs nog over schreef in de „Heraut". Oneerbiedig! Heidensch!

Daar gaat de dogmatiek van Bavinck op dit punt: heidensche philosophie.

Daar gaat de dogmatiek van Dr A. Kuyper?[1])

Vermoedelijk wisten die stumpers ook niet dat het heidensche philosophie was wat ze schreven; het waren slechts dogmatiek-speculanten, die niet wisten wat ze deden; en ze waren oneerbiedig!

Ik weet wel dat ik scherp ben. Maar ik weet dat de geest die er spreekt uit het stuk van den heer Janse er een is, die zulk een scherpheid verdient.

In naam van eerbied voor Jezus wordt hier op schijn-gronden een dogmatisch negativisme gehuldigd, dat slechts verbazen kan. (De uitdrukking „dogmatisch negativisme" is niet van mij; ik hoorde die pas van een jong geleerde, maar neem die gaarne over.)

In ieder geval zou wat meer eerbied voor de historie, voor de leiding van Gods Geest in Zijn kerk bij de opvatting van den heer Janse wel gewenscht zijn.

En daarbij, ik wenschte zoo dat de heer Janse nu eens ophield met zijn rijke gaven te besteden door zijn best te doen feiten weg te redeneeren. Daarover een volgend maal verder.

J. W.

[1]) Dr Kuyper toch sprak o.a. in zijn „Dogmatiek" zijn meening uit. Er staat in zijn „Dictaten Dogmatiek" een gedeelte over, dat tot het *letterlijk gedicteerde* behoort. Daar noemt Dr Kuyper het punt waar het hier over gaat *„een verdere ontwikkeling van het Christologisch dogma"*. Nadat Dr Kuyper de Lutherasche dwaling besproken heeft zegt hij letterlijk:

„Hiertegen nu heeft met name de Gereformeerde Kerk zich met hand en tand verzet, en bij dit verzet het Christologisch dogma verder ontwikkeld door de belijdenis van de onpersoonlijke menschelijke natuur, die door den Zoon van God werd aangenomen, tot volle evidentie te doen komen en evenzoo aan de menschelijke natuur op alle punten der lijn haar eindig karakter te waarborgen." (Locus De Christo, Pars II, Cap. 3, paragraaf 7).

Even verder, in het toelichtend gedeelte, zegt Dr Kuyper dat de Gereformeerde Kerk optrad met twee gewichtige formules, waarvan de eerste luidt: „Humana natura non habet substratum personae", d.w.z. „de menschelijke natuur (van Christus) heeft geen persoonssubstraat." Uitvoerig gaat Dr Kuyper dan handelen over het „ik" van Jezus.

Deze volgens Dr Kuyper gewichtige ontwikkeling van het dogma en deze specifiek Gereformeerde belijdenis is volgens den heer Janse heidendom.

We leven toch wel in een wonderlijken tijd!

ZENDING EN EVANGELISATIE

De taak der Zending in Engelsch-Indië.

II.

Zal de vraag kunnen beantwoord, welke taak de Zending nu in Indië heeft, dan letten wij in de tweede plaats op hetgeen Prof. Ihmels noemt „eine ausgesprochene Renaissance des Hinduismus".

Elke nationale beweging toch sluit zich aan de geestelijke erfenis van het eigen volk aan, en streeft dan ook het allermeest naar een herleving, naar een opleving der vaderlijke religie. Dit wordt ook heden in Indië gezien.

En hier dreigt het gevaar van vermenging van Christendom en heidendom. Vooral in Engelsch-Indië is dit gevaar niet denkbeeldig. Verschillende hervormers zoeken het geloof der vaderen zelf te beleven en bij het volk te verlevendigen door het overnemen van Christelijke gedachten en gewoonten. Gelijk het Hindoeisme de oorspronkelijke Indische volksreligie in zich opnam, zonder ze te overwinnen en weg te bannen, zoo is het ook in staat vele Christelijke elementen te aanvaarden en met zich te verbinden, zonder daarom waarlijk Christelijk te worden.

Hier moet de Zending op haar hoede zijn! Want zoowel de geaardheid van den Indiër als de nood waarin het Hindoeisme komt te verkeeren, drijft naar den kant van de vermenging; en zou het daartoe komen, dan is het Christendom in Indië een verloren zaak.

In deze beweging is nu in de laatste jaren een nieuw element gekomen, dat zich niet zoozeer richt tegen het Christendom als wel tegen het Mohammedanisme. Wij bedoelen het streven naar het verkrijgen van de macht in het openbare leven. De Hindoe leert weer trotsch te zijn op de erfenis der vaderen. Dit streven vindt dan ook groote weerklank onder het volk; men wil weer Hindoe zijn, en het Hindoeisme moet overal den boventoon voeren.

Neen, het is er verre vandaan, dat het Hindoeisme op sterven ligt, en de Zending alleen maar den oogst behoeft binnen te halen! In de groote dorpen en de steden op het land beheerschen de Indische zeden en de Hindoesche vroomheid nog geheel de bevolking. Deze vroomheid is wel vormendienst, maar de hervormers verstaan de kunst hen door den oproep tot vernieuwing van het Hindoeisme tot verinniging van den godsdienst op te wekken; in elk geval ondervinden zij van alle zijden steun, vooral van de Brahmanen. Zelfs wordt menigmaal een toon gehoord, welke de vrees kan doen ontstaan, dat de Zending ernstige hinderpalen zal ontmoeten, als Indië inderdaad eens geheel vrij mocht worden. Sprak Gandhi, de schijnbaar verdraagzame Gandhi, een paar jaar geleden niet woorden, die in dit opzicht reden tot ongerustheid gaven?

Er is nog een derde zaak, die de aandacht verdient, voordat wij tot ons eigenlijk onderwerp komen: Prof. Ihmels wijst namelijk op den groei van het dusgenaamde saecularisme. Indië is allerzins godsdienstig, maar hoe langer hoe meer breidt zich de god-loosheid uit onder alle lagen en standen van het volk. Er worden vereenigingen opgericht met het uitgesproken doel den tempeldienst belachelijk te maken en de gebreken der priesters aan den kaak te stellen. Zoo tracht men den godsdienstigen zin van het volk te ondermijnen.

Moskou biedt daarbij zijn duivelsche hulp. Voor-aanstaande Indiërs zijn een tijdlang „ter training" in Rusland geweest, en zijn er nu op uit de leer van het Bolsjewisme in hun vaderland te verbreiden. Dat deze mannen zooveel ingang vinden schrijft Prof. Ihmels toe o.a. aan het Anglo-Indische schoolsysteem, dat een zeer groot academisch proletariaat heeft gekweekt. Zelfs is het zoover gekomen, dat door dit streven een plat materialisme een wezenlijke trek in het beeld van het tegenwoordige Indië is geworden. „Terwijl de Zending in Indië arbeidt, en het Hindoeisme worstelt om zijn vernieuwing, schijnen deze kringen een in den grond a-religieuze houding te hebben aangenomen."

Nog een vierde punt ware hierbij te voegen. Prof. Ihmels noemt het niet, maar het artikel van Rev. Edwards, in het begin genoemd, geeft ons aanleiding het te memoreeren, om den tegenwoordigen toestand der Zending in Indië te beter te doen uitkomen. Wij bedoelen den strijd ten behoeve van de kastenloozen, van de meer dan 60 millioen uitgestootenen, van de parja's der Indische maatschappij. Gelijk men weet, heeft Gandhi een hongerstaking gehad, om voor den ongelukkigen het recht te verkrijgen van het betreden der Hindoesche tempels.

Deze beweging heeft reeds groote resultaten gehad. Het is waar, dat zij meer bedoelt het Hindoeisme te versterken, maar tevens geeft zij toch een knak aan het kastenstelsel zelf. Daarom wordt het streven tot verheffing dezer millioenen eendigen ook door de Zending begunstigd, en in elk geval met bijzondere belangstelling gadegeslagen.

En nu is de vraag: wat is de taak der Zending in deze zoo geheel gewijzigde omstandigheden? Moet zij haar koers veranderen?

J. D. W.

PERSSCHOUW

Dr C. G. Berkouwer over het begin van het pluriformiteitsdebat.

Dr C. G. Berkouwer mengt zich, terwijl ik nog midden in mijn poging tot bespreking van Prof. Hepps almanak-artikel zit, even in de discussie. Natuurlijk ga ik niet in op wat Dr Berkouwer in het algemeen zegt; daar is trouwens ook geen reden toe, omdat het grootendeels om de in geding gebrachte kwesties heen gaat. Maar voorzoover het artikel van Dr Berkouwer de hier besproken kwestie wèl raakt, geef ik hem gaarne antwoord.

We lezen dan:

> Het is te verstaan, dat velen zich bezighouden met de thans opnieuw gerezen vragen. Maar er is een gevaar, dat we overijld tot een conclusie komen, die zich dan bij ons vastzet, zonder dat we de quaestie

waarover het gaat, „door"hebben. Een van de gevaren waarvoor we moeten waken, is het zonder meer vereenzelvigen van de pluriformiteitsgedachte met het kerkelijk quietisme.

Ik laat thans in het midden of de pluriformiteitsidee ten slotte moet voeren tot het kerkelijk quietisme, dat zegt: och, laten we alles maar zoo laten. Laten we de pluriformiteit maar niet trachten te vervangen door de uniformiteit, want dat lukt toch niet.

Het spijt me, maar ik kan dézen keer Dr B.'s voorlichting niet gelukkig vinden. Om deze reden:

a. de pluriformiteit, die ik, afgedacht van het nare woord, hier in ons blad herhaaldelijk heb gezegd te aanvaarden, díé probeert niemand weg te werken; en die kán ook niemand wegwerken, omdat ze een werk van God is. In hoeverre ik ze aanvaard, heb ik al gezegd; maar ik zal, als ik Prof. Hepps artikel heb afgehandeld, daarover in een reeks thetische artikelen, zoo God wil, nog wel spreken. Nu alleen dit: de pluriformiteit, zoover ze aanvaard worden moet, is een scheppingswerk van God, doorwerkend ook in dit zijn bepaalde werk: de kerk. Maar ze is totaal iets anders, dan wat Prof. Hepp, naar ik letterlijk citeerde, heeft verstaan daaronder;

b. de pluriformiteit moeten we maar niet vervangen door de uniformiteit, zegt Dr Berkouwer, WANT DAT LUKT TOCH NIET. Het spijt me, dat ik het nu nog eens weer, voor de zóóveelste maal, zeggen moet: ik aanvaard dat argument van „het lukt toch niet", niet. Ik vind dat ongereformeerd. Ik vind dat in strijd met de bergrede, en met den Catechismus. Ik weet bizonder goed, dat de uniformiteit „niet lukt". Ik weet ook, dat iedere hoorder in de kerk van Dr Berkouwer zeggen kan, na een preek van hem over de door Christus gestelde eischen, b.v. van de bergrede: „dat lukt nooit". Maar ik weet ook, dat Dr Berkouwer dan tegenover dien man volhoudt, „dat God den mensch geen onrecht doet, als hij in Zijn wet van hem eischt, wat hij NIET DOEN KAN". Dát nu houd ik dezen keer tegen Dr Berkouwer vol. En ik heb al ettelijke keeren gezegd: als de kerk een geloofsstuk is, en als Dr Dijk thans in „De Heraut" — gelukkig — precies dezelfde klanken laat hooren op dit punt, waarom zou men dan de vraag, wat de kerk doen en laten, najagen en niet-najagen moet, ooit mogen plaatsen onder het aspect van: wat lukt-of-niet-lukt? Der Narr in Christo, Dr Berkouwer, dien zoeken we in alle geloofsstukken, ook inzake de kerk. Hem niet te zoeken, dat is een grondbederf in de Christelijke ethiek. Ik weet, dat U dat niet bedoelt, ik weet het bizonder goed. Maar we moeten elkaar toch steeds weer naar de grondgedachten van gereformeerde dogmatiek en ethiek, en naar de termen van Christelijke, gereformeerde, denk-methode heenleiden.

Dat U dan verder zegt:

> er zit toch ook in die pluriformiteit wel iets (resp. veel) moois, — —

doet natuurlijk hier niet ter zake. U weet, dat ik ze — afgedacht van het woord, zie boven — aanvaard, met álle moois. Maar het loopt nu alleen maar er over, of de pluriformiteit naar de meening van Prof. Hepp c.s. mooi is.

Dr Berkouwer zegt verder:

> Het gaat er ons hier slechts om, dat door wie de pluriformiteit aanvaardt meermalen dit quietisme uitdrukkelijk wordt verworpen en met nadruk de roeping tot eenheid wordt gehandhaafd.

Ik vraag: wie ontkent dat? Ik zeker niet, want ik heb Prof. Hepp, die hetzelfde zegt, eerst objectief geexcerpeerd laten spreken, eer ik hem bestreed; en heb al herhaald, dat hij werkt met het èn-èn-schema. Trouwens, ik denk ook niet, dat Dr B. met deze opmerking mij critiseeren wil, want hij spreekt dan verder over een pluriformiteitsartikel, dat door een ander dan Prof. Hepp geschreven werd. Het volgende raakt evenwel rechtstreeks mijn laatste artikelen:

> De kwestie is nu in ieder geval weer op „de heiling". Een van de vragen, die rezen, was: Hoe denkt Calvijn hierover? Prof. Schilder schrijft thans over de hoofdstukken, die Prof. Hepp terzijde gelaten had en meent te kunnen aantoonen, dat reeds hier door Calvijn de pluriformiteitsleer wordt veroordeeld („déze de pluriformiteitsleer principiéel veroordeelende eerste paragrafen"). Deze stelling lijkt me uit het artikel van Prof. Schilder nog niet bewezen.

Dr B. zegt niet, waarom hij zoo oordeelt; we gaan dit dus maar voorbij. Overigens: als Dr Berkouwer meent, de in onze eerste aanloop-artikelen gegeven citaten uit Calvijn te mogen isoleeren, dán heeft hij met zijn: „nog-niet-bewezen" natuurlijk gelijk. Maar wie den heelen Calvijn laat spreken, m.a.w., wie dus de in de aanloop-artikelen gegeven uitspraken ziet tegen den achtergrond van Calvijns àndere, in de volgende artikelen (en dan ook reeds vóór 9 Maart, den dag waarop Dr B. publiceerde) besproken beweringen van Calvijn, die moet het een met het ander verbinden, zooals in èlk onderzoek naar wat een bepaald schrijver bedoelt te zeggen. Het spreekt natuurlijk verder voor zich, dat als ik in deze artikelenreeks spreek over „de pluriformiteitsleer", daarmee natúúrlijk het oog heb op de ingeding zijnde leer. Men zou anders nota bene ook mijzelf met mijzelf kunnen bestrijden, immers, ik aanvaard — zie boven — voor wie mij gelezen heeft, ook „een pluriformiteit".

Voorts:

> Hij spreekt van „het quietisme der pluriformiteitherauten" en acht dat in strijd met Calvijn. Uit het besproken deel van Calvijns *Institutie* blijkt metterdaad, dat Calvijn geen kerkelijk quietist is geweest en de roeping tot eenheid heeft gehandhaafd en dus allerminst op het standpunt staat: slaap, kerkje, slaap!
>
> Maar dat is in het momenteele stadium van de besprekingen niet in geding. Want het gaat er om of werkelijk pluriformiteit (in den zin van Prof. Hepp e.a.) *samenvalt* met *quietisme*.

Neen, Dr Berkouwer, daar gaat het NIET om. Niet daarover loopt het, of Prof. Hepps pluriformiteitsleer SAMENVALT met quietisme, maar of het er toe leidt. En dat is onbetwistbaar. Als Dr Berkouwer zegt: bewijst u dat eens, dan antwoord ik: ik weet het uit de beste bron; ik weet het uit een kerkelijk phaenomeen, genaamd K. S. Ik verzeker U, Dr Berkouwer, als Prof. Hepp gelijk heeft, als het naar de Schrift is, en naar de grondgedachte der Reformatie, als de Chr. Geref. Kerk in de „provincie" (zie art. van heden) Nederland een „ware kerk" is, nu, dan voel ik, K. S., er letterlijk niets voor, saam te komen met „de" Chr. Gereformeerden van heden. Ik kan dan de te verwachten eerste misère best missen, en vereenig dan eigenlijk liever NIET met hen. Ik gun me dan het genoegen van twee „ware kerken", en drie, en wie weet, hoe veel nog meer. Maar omdat ik niet te rekenen heb met wat ik prettig vind, of gemakkelijk voor de rust, daarom ben ik al zooveel jaar aan 't antwoord geven aan „De Wekker"; want ik vind — lettende op de Schrift — dat het MOET komen tot vereeniging, dat het zónde, en een snijden in het hart der Reformatie is, de zaak te laten, hier in Nederland, zooals ze is. En daarom wil ik vereeniging, ik wil die, met de oogen toe. Ik denk ook zóó, met de oogen toe, over de drieëenigheid, en over Christus' twee naturen, en over de wederkomst ten oordeel. En uit wat ik dan zóó hoor, maak ik dan mijn „toepassing".

Ik vraag niet: wat denkt Prof. Hepp over het quietisme? Ik vraag: waartoe leidt zijn pluriformiteits-theorie? Is een kerk „ware kerk", dan is de prikkel van het móeten breken-met-het-bestaande, wijl God „niet wachten" wil, „geen dag en geen nacht", afgestompt. En *ik geloof ook, dat die vereeniging vrucht dragen zal.* Want ik zeg met Calvijn: het is onmogelijk, dat waar twee of drie (onder beding van Cyprianus, zie art. van heden) in Christus' NAAM (dat gaat zoo maar niet!) vereenigd zijn, en weer naar het Woord luisteren, dat daar geen vrucht zou gezien worden.

„Slaap, kerkje, slaap"; Dr Berkouwer schijnt te denken, dat ik hier alleen aan de eigen kerk gedacht heb als adres van het wiegeliedje. Onjuist is dat. Ik denk hier aan „alle" z.g. „ware" kerken, ook dus aan de ándere-dan-waartoe-wij-behooren. En ik zie de resultaten voor de oogen, en heb ze in „De Reformatie" meer dan eens aangewezen. Toen de Chr. Geref. pers haar scheidings-daad verdedigen moest, zei haar pers: wij zijn de ware kerk; Ds Hilbers, en veel anderen. Haar kerkelijke pers, almanakken, etc. geven een heele reeks van zulke thesen. Als later op het geweten van de Chr. Geref. Kerk een beroep gedaan wordt, en men wil dan ginds den toestand der gescheidenHEID (al is het maar voorshands) handhaven in „De Wekker", dan valt diezelfde Chr. Geref. pers blij als een vogeltje een geref. orgaan bij, als daar gezegd wordt: de ware kerken in Nederland zijn vele. Quietisme, bij mij, INDIEN Prof. Hepp gelijk heeft; bij „De Wekker" ook. —

Maar als we eens weer gingen luisteren naar de klanken van Calvijn, en van de Synopsis, dan zouden we in Nederland weer een andere groepeering krijgen, ontstaan uit den wil-tot-gehoorzaamheid aan het gebod. Het gebod, en daarmee uit. Die practijk, en die phaenomenen van vroomheid en goeie domines, die kunnen mij geen zier schelen; mógen mij niets willen geven, als het erop aankomt, te vragen: wat moet ik DOEN?

Conclusie: als Dr Berkouwer dan nog schrijft:

> Ds den Houting heeft eens gezegd, dat het begrip pluriformiteit verschillende inhouden had naar gelang het door den één of door den ander werd gebruikt. Ik geloof, dat dit juist is. Maar dan mag m.i. Calvijns afwijzing van 't kerkelijk quietisme niet zonder meer gekarakteriseerd worden als een veroordeeling van „de" pluriformiteitsleer.

dan antwoord ik: dat heeft ook, bij mijn weten, niemand gedaan. Niet Calvijns afwijzing van iets, maar Calvijns leer van de eenheid der kerk (in het zichtbare wijl in het onzichtbare) DIE is veroordeeling van de (in geding zijnde) pluriformiteitsleer, en daardoor tevens afwijzing van het kerkelijk quietisme.

House-parties.

Ds P. v. Dijk schrijft in zijn Kroniek „Geref. Theol. Tijdschrift":

> Men hoort daar in Gereformeerde kringen tegenwoordig zeer veel van. In talrijke onzer steden worden House-parties belegd; ik ken onderscheiden Gereformeerden, die er enthousiast heengaan en nog enthousiaster vandaan komen.
>
> Reeds op de Predikantenconferentie in April bleek het, dat de waardeering dezer beweging onder degenen, die in de gemeente leiding hebben te geven, zeer verschilde. Dat verschil nam sindsdien grooter proportiën aan. In sommige steden beleggen domineés van de Gereformeerde Kerk zelf House-parties; in andere zijn ze er trouwe bezoekers van. Niet alleen in Indië, wat reeds bekend was, maar ook ten onzent, wint dit Revival al breeder terrein. Ziet men op de vrucht, dan is men geneigd het van harte toe te juichen, dat er ook ten onzent een opwekking in het geestelijk leven komt.
>
> We hebben met meer dan een van de leiders en bezoekers der House-parties kennis gemaakt, wier leven door het volgen van de vier principes der Beweging een heerlijke wending heeft genomen.
>
> Die verandering is uitermate geschikt om iemand zeer sympathiek jegens deze Oxford-groep te stemmen en hem er voor bedacht te maken, haar naar 't schijnt zoo gezegenden invloed door ongemotiveerde critiek te belemmeren.
>
> De kerk kan er niet anders dan wel bij varen, wanneer het geestelijk leven wordt verdiept en het heilig vuur eener enthousiaste keuze voor Christus hoog opvlamt.
>
> De Oxford-beweging staat niet vijandig tegenover onze kerken, ze bedoelt de half- of bijna geheel ledigstaande kerken weer te vullen.
>
> Maar dan geloof ik toch, dat allen, die hetzij op den kansel, hetzij in de school of in de pers leiding geven in het Gereformeerde leven, de roeping blijven behouden om tegen de talrijke ketterijen te waarschuwen, die met deze Beweging in de Gereformeerde kringen, die er aan mee doen, dreigen binnen te sluipen. Wij vermogen niets tegen de waarheid, maar voor de waarheid. En tot dusver ken ik geen enkel boek, van die zijde uitgegeven, waarin geen ketterijen te vinden zijn, bij sommigen waarvan zelfs Arminius in zijn dagen gebloosd zou hebben.
>
> Wie „For Sinners Only" b.v. vergelijkt met de Vijf Artikelen tegen de Remonstranten kan meer dan eens een punt aan zijn rood potlood slijpen.
>
> En zelfs in het nieuwe boek van Russell: „One Thing I Know", dat met een confessie begint in de goddelijkheid van Jezus Christus en Zijn verzoening op Golgotha, zijt ge nog geen twee bladzijden gevorderd of de co-operation komt weer voor den dag, en ge stoot op een ongeloovig verwerpen van duidelijke Schriftuitspraken als het heet:
>
> „I do not believe that the Atonement appeased the wrath of an angry God, for there was no wrath to appease. God hates sin, but not sinners... God loves saints and sinners alike."

En ik geloof niet minder dat alle Gereformeerde leiders er toe geroepen zijn minstens even ernstig als tegen de ketterijen tegen het mysticisme in deze Beweging te waarschuwen.

Reeds in „For Sinners Only" komen verschijnselen voor die aan mysticisme doen denken; spreekt ge achtenswaardige voorstanders en leden van een team, dan hebben ook zij ervaringen in die richting: licht-impressies, engelengezang, glossolalistische verschijnselen. En hoever die religieuse mystieke hallucinaties, waaraan allen bij de door hen aangenomen „geestesleiding" hooge waarde toekennen, wel gaan vindt ge zeer duidelijk in Russells nieuwe zooeven genoemde boek aangegeven, waar hij op bl. 22 van zichzelven schrijft:

> „Op een zekeren, gedenkwaardigen Zondag zag hij, zooals vele anderen door al de eeuwen van het Christendom heen dat hebben gezien, het gordijn terzijde geschoven en dewijl zijn nood zoo groot was werd ook hem (gelijk den twijfelenden Thomas, zijn onverstandig type) het zichtbare bewijs gegund: de onvergelijkelijke aanschouwing (incomparable vision) van de Eeuwige Schoonheid „de verhevenste onder tienduizend, den Al-beminnenswaardige". Hier in 't moderne Engeland, in een Devonshire marktstadje werden aardsche wolken gescheiden en Hij, die woont in het Ongenaakbaar Licht werd tweemaal aanschouwd door iemand, die het absoluut niet verwachtte (utterly unexpected) en volkomen er toe onwaardig was; in dit jaar onzes Heeren A. D. negentien honderd drie en dertig!"
>
> Eens toen hij in het Oude Testament las, ontving zijn gevoeligheid een stoot toen hij het verhaal las van onzen lijdenden Heer. „Hij had geen gedaante noch heerlijkheid...
>
> Misschien waar van onzen Heere aan het kruis, maar niet van Hem, die kwam op den wondervollen dag dier dubbele manifestatie."

Ziedaar het gevaar! Van de goddelijke uitspraak in Ps. 53 over den Heiland, wordt het „misschien waar" gezegd, dat is dus twijfel! op hetzelfde oogenblik als hij verhaalt van den twijfel omtrent zichzelf genezen te zijn door een hallucinatie.

Rectificatie.

De heer Zwart verzoekt mij te willen melden, dat er een zetfoutje ingeslopen is in de van hem opgenomen copie. Er moet staan:

> Wenn man nur das Genus weisz, so ist es genug und wird damit NICHT in Wind hinein georgelt.

Dit „NICHT" moet dus worden gelezen inplaats van „recht", zooals in het blad heeft gestaan.

K. S.

Herinneringsplaat, bij het verlaten der School.
Ontworpen door W. Meyer.
Uitgave Jacob Dijkstra, Groningen.

Een aardige plaat, die het kind als een herinnering kan bewaren aan de schooljaren. Voor jongens en meisjes is een afzonderlijke uitgave. Het verschil bestaat hier-